

K nejvýznamnějším českým hudebním skladatelům 20. století patří Klement Slavický. Narodil se 22. září 1910 v Tovačově na Moravě v hudební rodině. Jeho otec, žák Leoše Janáčka, byl varhaníkem, sbormistrem, ředitelem kůru, houslařem, ale také prvním učitelem nadaného synka. V jednom rozhovoru skladatel uvedl: „*Můj domov v Tovačově byl plný hudby. Otec učil hře na housle a klavír, starší bratr byl výtečný houslista. Často hrával s mým otcem Beethovenovy sonáty a já si tajně vlezl pod klavír a poslouchal. Od sedmi let jsem hrál na housle na kůru o vánocích a velikonocích.*“

Od roku 1927 studoval Klement Slavický na konzervatoři v Praze: skladbu u K. B. Jiráka, dirigování u P. Dědečka, klavír u R. Kurzové a violu u F. Stupky. Dále pokračoval ve studiu skladby na mistrovské škole ve třídě Josefa Suka (1931–1933) a dva roky byl v dirigentské třídě Václava Talicha (1934–1935). Konzervatoř absolvoval *Fantazii pro klavír a orchestr*, kterou uvedla Česká filharmonie na veřejném koncertě v červnu roku 1931 (veřejná produkce absolventských skladeb je umožněna pouze vynikajícím studentům).

Po ukončení studií působil Slavický v pražském rozhlasu jako hudební režisér, dirigent a dramaturg (1936–1951). Zde se seznámil se svou budoucí manželkou Vlastou Voborskou, rozhlasovou hlasatelkou, ženou s širokým kulturním přehledem, která také vyrostla v hudebním prostředí. V harmonickém manželství se Slavickým narodil v roce 1947 syn Milan, který se stal také významným hudebním skladatelem a vědcem.

Kromě práce v rozhlase se Klement Slavický věnoval i kompoziční činnosti – *1. smyčcový kvartet* (1932), *Dechové trio* (1936), nesoucí rysy moravských hudebních kořenů, *1. symfonietta* (1939), která je jeho první velkou kompozicí pro velký orchestr. Ke kompozici přistoupil již během studií u Josefa Suka, ale dokončil ji až čtyři roky po Sukově smrti. Předválečné skladby ukazují na skladatelovo zaujetí instrumentální hudbou, umělecké poslání hudby vyjadřují jeho slova: „*Pokládám za velmi důležité, aby každý umělec pracoval v první řadě sám na sobě k dosažení tvůrčí poctivosti, odvahy a zodpovědnosti k sobě i k těm, jimž je dílo adresováno.*“

V době okupace zesiluje v tvorbě Klementa Slavického neústupnost a revolta vůči nesvobodě a násilí. Nastává příklon k národní tradici, do skladeb vstupují folklorní prvky, vliv moravské lidové písně. Vznikají vokální skladby – mužský sbor *Své matce* (1942), píseň *Přírodě*, cyklus písní *Zpěv rodné země* (1942). Lidová píseň se stala vlasteneckým vyznáním. Vlastenectví a víra ve vítězství lidské důstojnosti se projevuje i v cyklu *Duchovní písně* (1944) na žalmové texty s varhanami. K temné době války se autor vrací mužským dvojsborem *Lidice* (1945) na text Františka Halase.

Konec válečných let přinesl naději a optimismus, v díle Klementa Slavického pokračuje vliv moravských kořenů. Slavický se vrací ke vzpomínkám z dětství do kraje, který byl jeho srdci tak blízký. Krása a poezie lidových veršů a prostá lidová melodie se stala jeho hlavní inspirací. Vznikají písně na moravskou lidovou poezii *Vonička* (1948), *Ej, srdénko moje* (1953), cyklus milostných písní pro ženský sbor *Šohajé, šohajé* (1948). Vliv moravského folkloru se ozývá i v skladbách orchestrálních – *Moravské taneční fantazie* (1950–1951), *Rapsodické variace pro orchestr* (1952–1953). Orchestrální skladby byly prováděny i v zahraničí – jednak Českou filharmonií při zájezdech, jednak se dostaly i na repertoár cizích orchestrů.

Úspěch skladeb Klementa Slavického byl v naprostém rozporu s domácí situací. Změna politického klimatu a nástup „socialistického realismu“ přinesly novou nesvobodu. Klement Slavický odmítl jakékoliv přizpůsobení se tehdejšímu poměru. V roce 1951 musel opustit místo v rozhlasu, po odmítnutí členství v komunistické straně byl vyloučen ze Svazu československých skladatelů a provozování jeho skladeb se stalo oficiálně nežádoucí. Komponoval a příležitostně vyučoval, zůstal však stranou veřejného hudebního života. Osobní příkoří snášel díky morálním zásadám, především zásadě „*nikdy se nezpronevřit svému přesvědčení*“.

Další vlna diskriminace následovala v době normalizace po roce 1968. Celých deset let byl Slavický v hudebním světě opět „nežádoucí osobou“, jeho skladby se nehrály, přestože v skladatelské činnosti neustal. V 60. letech obrátil svou pozornost k instrumentálním dílům myšlenkově závažným a interpretačně náročným – *Fresky pro varhany* (1957), *Sonáta pro klavír „Zamyšlení nad životem“* (1958), *Sonáta pro housle a klavír „Přátelství“*, zkomponovaná ke 100. výročí narození velkého humanisty Alberta Schweitzera. V oblasti symfonické hudby napsal Slavický celkem 4 symfoniety. *Symfonieta č. 4* (1984) s názvem *Pax hominibus in universo orbi* je připisána 40. výročí vzniku OSN a Slavický za ni obdržel Zlatou pamětní medaili Organizace spojených národů. V témže roce byl k pětasedmdesátinám oceněn pamětní medailí Univerzity Palackého v Olomouci.

Po roce 1989 se s nabytou svobodou dostalo Klementu Slavickému jisté satisfakce, jež ocenila jeho dílo. Slavického morální životní postoj se stal výzvou a vyvolává úctu především svými pevnými mravními postoji, které skladatel zastával ve velmi složité době druhé poloviny dvacátého století.

Klement Slavický zemřel 4. září 1999 v Praze ve věku 89 let. Jeho hudební odkaz není vysoký počtem skladeb (přes 50 děl), zahrnuje skladby klavírní, varhanní, komorní, orchestrální i vokální.

Na otázku, proč je stále vyhledávána lidová poezie, skladatel řekl: „*Je to zcela prosté. Jistě pro svou nevyčerpatelnou stupnici citů, pro své základní lidské tužby – štěstí, svobodu lásku. Tyto lidské pracity nemohou nikdy ztratit svou působivost, neboť jsou základem, jako věčné principy lidství, všeho citového života.*“